

Vaikystėje išgyventų patirčių ir ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos pasirinkimo sąsajos

Asta Lapėnienė¹, Deimantė Kvedaravičienė²

¹ Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo akademija, S. Daukanto g. 28, 44248 Kaunas, asta.lapeniene@vdu.lt

² Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo akademija, S. Daukanto g. 28, 44248 Kaunas, deimante.kvedaraviciene@gmail.com

Anotacija. Straipsnyje naudojant kolektyvinės atsiminimų sesijos tyrimo metodą atskleidžiamos sąsajos tarp vaikystėje išgyventų patirčių ir ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos pasirinkimo. Pateikiami kolektyvinės atsiminimų sesijos metu surinkti duomenys rodo, kad dažniausiai ikimokyklinio ugdymo profesiją sąmoningai renkasi asmenys, kurie augo kūrybiškai nevaržomoje aplinkoje, o profesijos pasirinkimo apsisprendimui įtakos turi tiek teigiamos, tiek neigiamos vaikystės patirtys.

Esminiai žodžiai: *vaikystės patirtys, profesijos pasirinkimas, ikimokyklinio ugdymo pedagogas, kolektyvinės atsiminimų sesijos metodas.*

Įvadas

Profesijos pasirinkimas laikomas vienu svarbiausių jauno žmogaus pasirinkimų jo raidos kelyje. Šiuolaikinėje visuomenėje profesija siejama ne tik su darbo užmokesčiu, profesijos pasirinkimas daro įtaką individo psichologinei būsenai, savirealizacijai, pasitenkinimui darbu, gebėjimų ir žinių realizavimui, asmeniniam tobulėjimui. Profesinėje veikloje žmogus išgyvena savęs vertinimo, pagarbos, draugystės, saugumo jausmą (Barkauskaitė, 2007). Augant asmenybei, formuojantis jos identitetui, kinta ir profesijos pasirinkimo motyvai bei turinys (Pukelis ir Navickienė, 2006). Analizuojant pedagogo profesijos pasirinkimo motyvus, svarbūs visi žmogaus raidos etapai nuo tada, kai vaikas jau pats suvokia save ir gali save bei savo galimybes pažinti aplinkoje. Dar ikimokykliniame amžiuje formuojasi

būsimos profesijos užuomazgos, kadangi šiame amžiuje vaikai nevaržomai tyrinėja aplinką, pasaulį, atranda sugebėjimą patirti. Vaikystės etapas – tai praeityje patirtas socialinis ir kultūrinis išgyvenimas, kuris padeda tvirtą pagrindą individo savivaizdžiui kurti (Juodaitytė, 2003). Vaikystėje socializacija aplinkoje ir visuomenėje vyksta per potyrius ir patirtis. Šeima – pirminė aplinka, kurioje vaikai sugeria visą informaciją. Tėvai informaciją apie profesines aplinkas, požiūrį į skirtingas profesijas neretai vaikams perteikia per savo išgyventą patirtį ir emocijas. Pasak Hammond (2002), mokytojai profesijos pasirinkimą sieja būtent su praeities įvykiais, t. y. ankstesne mokymosi patirtimi. Vaikystės patirtys renkantis profesiją itin svarbios, kadangi pedagogai kuria ugdymo aplinką, remdamiesi savo ankstesne patirtimi ir veikiami savo vertybinių nuostatų. Svarbu suvokti, kaip asmuo supranta save, savo istoriją ir ateitį, kai kalbama apie jį, kaip mokytojų, profesinį kelią (Bernstein, 2000).

Šiuo metu Lietuva susiduria su priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo mokytojų stokos problema. Ją gilina švietimo srityje vyraujantys maži atlyginimai, didelis ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius grupėse, mokytojų poreikių dėl darbo sąlygų gerinimo nepaisymas. Diskutuojama apie nepakankamai kokybiškas pedagogų rengimo programas, mokytojų senėjimą, pedagogo profesijos prestižo menkinimą, didelius darbo krūvius (Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, 2019). Nepaisant šių įvardytų probleminių sričių, daugelis jaunų žmonių renkasi šią profesiją. Vienas iš atrankos į pedagogines studijas kriterijų – stojančiųjų motyvacijos vertinimas. Motyvacijos vertinimas, grįstas ne tik mokymo, bendradarbiavimo ar sunkumų įveikimo patirtimi mokykloje, bet ir asmens vaikystės patirčių aspektu, leidžia pažinti būsimo pedagogo stipriąsias puses. Vaikystės patirčių refleksija svarbi ir ugdymo įstaigų vadovams, organizuojant bendradarbiavimą, planuojant personalo karjeros mokymus. Mokytojų vaikystės patirčių atskleidimas sukuria prielaidas skleisti ir įvertinti stipriąsias jų profesijos puses. Todėl svarbu atskleisti motyvus, lemiančius pedagogo profesijos pasirinkimą.

Profesijos pasirinkimą ir profesinį pašaukimą Lietuvoje tyrinėjo Jovaiša (2009; 1995), Kavaliauskienė (2001; 2005), Pukelis (2004; 2007), Laužackas (2005), Paurienė (2017), Tolutienė (2012; 2014) ir kt. Vis dėlto profesinio pasirinkimo ir praeities įvykių sąsajos, renkantis pedagogo studijas, yra mažai tyrinėtas laukas, nors moksliniai tyrimai rodo, kad profesijos pasirinkimui didelę įtaką turi būtent patirtis ankstyvoje vaikystėje (Danilevičius, 2006). Straipsnio naujumas grindžiamas tuo, kad, nepaisant jau atliktų tyrimų profesinio pasirinkimo srityje, ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinio pasirinkimo motyvai, naudojant autobiografinius metodus, šiuo atveju taikant kolektyvinę atsiminimų sesiją, Lietuvoje dar nebuvo tyrinėti, nors šis metodas taikomas Suomijoje ir Vokietijoje. Kolektyvinės atsiminimų sesijos metodas yra būdas, leidžiantis atrasti sąsajas tarp praeities įvykių ir dabarties. Šis metodas leidžia aiškiai apibūdinti asmeninę patirties sferą, kurią galime atpažinti sąsajose su profesine veikla. Jis sukuria prielaidas atskleisti, kaip ikimokyklinio ugdymo mokytojai suvokia patys save ir savo santykį su profesine veikla bei aplinka. Todėl šiame straipsnyje į ikimokyklinio ugdymo pedagogų

profesinį pasirinkimą lemiančius veiksnius siekiama pažvelgti plačiau, analizuojant individų gyvenimo istorijas, atskleidžiant autentiškas patirtis ir profesijos pasirinkimo kelio specifiškumą.

Tyrimo problema apibrėžiama šiuo probleminiu klausimu: kokios tarpusavio sąsajos tarp vaikystės patirčių ir ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos pasirinkimo?

Tyrimo objektas. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų vaikystės patirtys profesijos pasirinkimo aspektu.

Tyrimo tikslas – atkleisti ikimokyklinio ugdymo pedagogų vaikystės patirčių ir profesijos pasirinkimo sąsajas.

Uždaviniai:

- Teoriškai pagrįsti vaikystėje išgyventų patirčių ir pedagogo profesijos pasirinkimo sąsajas;
- Empiriškai nustatyti reikšmingiausias vaikystėje išgyventas patirtis, turėjusias įtakos pedagogo profesijos pasirinkimui.

Teorinės ugdomosios patirties formavimosi prielaidos vaikystėje

Vaikystėje susiformuoja ankstyvasis socialinis žinojimas, kuris kyla iš sukaupto reikšmingo patyrimo socialinėje aplinkoje (Berger ir Luckmann, 1999). Vaikystėje socializacijos procesas itin svarbus, kadangi šio proceso metu vaikas perima jau visuomenės sukauptą patirtį, tam tikras vertybes, formuoja asmenybės bruožus. Anksčiausiai socializacijos patirtį vaikas patiria dar nemokėdamas kalbėti (Piaget, 2002). Ugdantis patyrimas, pasak Dewey (1997; cit. iš Kairė, 2013), atsiranda veikiamas patyrimo, tačiau patyrimas ne visuomet tampa ugdantis. Neugdantis patyrimas tai toks, kuriame negalime matyti patyrimų tarpusavio sąveikos ir tęstinumo. Vaikai pasaulį pirmiausia pažįsta tyrinėdami, vadinasi, per įvairius patyrimus. Kad vyktų sklandus tyrinėjimas, jame turi sąveikauti du elementai: veikimas patyrimo metu ir veikimo pasekmių suvokimas. Tyrinėjimo procesas įprasminamas tuomet, kai asmuo veikimo metu susiduria su tam tikru iššūkiu ir priima tam tikrą sprendimą šį patyrimą priimti arba atmesti. Būtent šioje sąveikoje veiklos metu asmuo geba suprasti veiklos prasmę ir įgyti naują žinojimą (Dewey, 1997). Kiekvienas individas asmeninį suvokimą apie jį supantį pasaulį susiformuoja per patyrimus, vertinimą, interpretacijas ir tų interpretacijų sąsają su anksčiau turėtomis patirtimis (Jarvis, Holford, Griffin, 2003). Svarbu pabrėžti tai, kad vaiko jausmai ir veikimas aplinkoje yra daug pirmesni nei pats veikimo sąmoningas suvokimas.

Mokymosi pradžia tapatinama su socialiniame kontekste įgytomis patirtimis, tai yra nuolatos vykstantis procesas, patyrimas, kuris nuolatos įprasminamas laike ir erdvėje (Jarvis et. al., 2003). Vaikystės etape, ypač ikimokykliniame amžiuje, vaikai savo patirtį įgyja per juos supančių asmenų elgesio kopijavimą, manipuliavimą, tyrinėjimą, žaidimus ir atkartojimą. Šiame etape vaikai negali priimti teorinių žinių, tik veikdami ir sąveikaudami

su aplinka, vaikai išmoksta atlikti tam tikrus judesius, pradeda mokytis kalbėti, bendrauti, išmoksta tam tikrų elgesio taisyklių, normų. Toliau kalbant apie patyrimo ir patirties svarbą vaikystėje, verta pastebėti, kad šiame etape vaikai, stebėdami ir fiksuodami savo aplinką, perima šeimos gyvenimo būdą, kultūrą, tam tikrą elgesį, vertybes, net bendravimo su kitais tam tikrus modelius. Tokiu būdu vyksta vaiko socializacija (Miškinis, 2003; cit. iš Kairė, 2013). Verta pastebėti, kad ikimokyklinio amžiaus vaikai pasižymi stipriu noru būti savarankiška asmenybe.

Kadangi tapatintis su suaugusiųjų pasauliu ir įsilieti į jį bei jame aktyviai dalyvauti vaikas dar negali, jis pradeda žaisti vaidmenų žaidimus, kuriuose atvaizduoja ir mėgdžioja suaugusių žmonių socialinį gyvenimą. Pasak autorės, būtent sąveikaudamas su aplinka ir su kitais esančiais aplinkoje, augdamas vaikas geba suvokti save kaip individualią ir unikalią asmenybę, tačiau, kad tai suprastų, vaikas tuo pačiu metu turi pereiti individualizacijos ir socializacijos procesus. Socializacija, kurios metu asmuo tampa visuomenės dalimi, asmenybe, pasireiškia per mėgdžiojimą, įtaigą, sąmoningu pavyzdžių sekimu, masiniu komunikacijos ir kultūros poveikiu (Juodaitytė, 2003). Šis procesas vyksta asmeniui sąveikaujant su aplinka. Vienaip ar kitaip socializacijos procesai veikia asmenybės raidą. Socializacijos būdu vaikai išmoksta įvairiausių elgesių formų. Todėl svarbios visos vaikystės patirtys: auklėjimas šeimoje, ugdymo aplinka, masinės informacijos turinio prieinamumas, vaikystės žaidimai, bendraamžių įtaka. Socializacija gali turėti tiek teigiamą, tiek neigiamą įtaką, tačiau kontroliuoti savo socializacijos procesą vaikas yra bejėgis. Tik suaugęs žmogus, remdamasis savo patirtimi ir eksperimentuodamas, gali išmokti kontroliuoti socializacijos aplinkas. Dėl to tolimesnis vaiko gyvenimas, profesijos pasirinkimo motyvai, pasitikėjimas savimi, visapusiškas emocinės ir fizinės raidos vystymasis yra nulemtas tam tikros socializacijos kriterijų, kaip suaugusieji bendrauja su vaiku ir kaip jį mato (Hakkarainen, Brėdikytė, Brandišauskienė ir Sujetaitė-Volungevičienė, 2015).

Šiuolaikinis, modernus, pasaulietiškas požiūris koncentruoja dėmesį į tai, kad profesijos pasirinkimas yra siejamas su kiekviename individe esančiu „vidiniu vadovu“. Šis „vadovas“ nukreipia mus į visišką savirealizaciją ir pasitenkinimą bei suteikia nuoseklumo ir harmonijos jausmą tarp profesijos socialinio vaidmens ir asmenybės. Todėl ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesijos pasirinkimo motyvai negali būti universalūs ir tinkami kiekvienam, kadangi tai priklauso nuo kultūrinių veiksnių (Klassen, Chiu, 2011). Renkantis profesiją, Jovaiša (1999; cit. iš Valeckienė, 2005), kaip vieną iš profesijos pasirinkimui įtaką turinčių veiksnių, įvardija socialinius veiksnus. Jiems priskiriama socialinė šeimos branda, mokymosi įstaigų artumas, kaimynų kultūringumas arba nekultūringumas. Šeima svarbiu veiksniumi įvardijama todėl, kad joje vyksta pirminė socializacija, joje kaupiama patirtis, matomas vaidmenų pasiskirstymas, numatomos profesijos galimybės, reikalavimai, puoselėjamos vertybės. Pasak Jovaišos (1997; cit. iš Tolutienė, 2014), mokytojų profesija skiriasi nuo kitų profesijų būtent dėl mokytojams iškelto ypatingo tikslo, kuris yra susijęs su ugdytinių tobulinimu, įgalinimu juos kurti materialines

ir dvasines vertybes. Akcentuojama, kad vertybinis pagrindas sudaro prielaidas skleistis pedagoginiam pašaukimui, kuris yra neatsiejamas nuo gyvenimo tikslų išsikėlimo ir jų realizavimo veikloje (Toluitienė, 2014). Tik tuomet, kai savirealizacija susilieja su darbo vieta, profesija tampa asmens pašaukimu (Tepperwein; cit. iš Paurienė, 2017).

Profesijos pasirinkimo kontekstai vaikystėje

Profesijos pasirinkimą lemiančių veiksnių yra daug, tačiau šiame straipsnyje ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesijos pasirinkimo motyvai ryškinami vaikystės kontekste šiose srityse: žaidimai ir žaidybinės situacijos, ugdymo aplinka ir autoritetai, šeima ir asmeninės savybės.

Vaikystė yra imliausias žmogaus raidos etapas. Vaikystės aplinka ir vaikystės amžius mokslinėje literatūroje traktuojamas kaip svarbiausias žmogaus raidos etapas, kuriame susiformuoja charakterio savybės, vertybinis pagrindas, kuris nulemia individo tolimesnį gyvenimą (Burvytė, 2016). Šiame raidos etape didžiausias dėmesys skiriamas vaikystės žaidimo / žaislų aspektui. Žaidimas yra pats reikšmingiausias ikimokyklinio amžiaus vaiko užsiėmimas. Žaidimas – tai paties vaiko sugalvota spontaniška veikla. Žaidimas iš kitų veiklų išsiskiria tuo, kad žaisdamas vaikas pats sukuria įsivaizduojamas situacijas, o žaidimas vyksta paties susigalvotoje aplinkoje. Taigi svarbų vaidmenį čia atlieka vaizduotė. Vaizduotė formuojasi vaikui veikiant. Mąstymas, vaizduotė, siekimas įgyvendinti savo sumanymus, gebėjimas juos apibendrinti vėlesniame amžiuje yra pagrindinės sąmonės funkcijos (Hakkarainen et. al., 2015).

Per žaidimus vaikas įgyvendina savo poreikius ir troškimus (Vygotskis, 2004). Žaisdami vaikai konstruoja save tokius, kokie jie norėtų būti. Per žaidimus vaikai pradeda pažinti save, išsąmonina savo mintis, jausmus, geba išreikšti savo interesus ir poreikius. Laisvė kūrybai, fantazijai, vaiko nepriklausomumas ir atsipalaidavimas leidžia jam pačiam kurti žaidimo sąlygas ir tapti bet kurios profesijos atstovu, pavyzdžiui, daktaru, mokytoju, dainininku, kareiviu. Sudarant tinkamas sąlygas laisvai veikti, tyrinėti pasaulį, skatinamas vaiko tolimesnis raidos vystymasis (Sabaliauskienė, Rimkienė, 2016). Anksatyvoje vaikystėje kūrybiškumas pasireiškia per sąveikas su aplinka bei per sąveiką tarp vaiko ir suaugusiųjų, kurie gali būti tėvai, pedagogai, seneliai ir kt. Kūrybiškumas gali būti suprantamas kaip mokymosi procesas veikiant, atrandant naujas patirtis bei įgalinant jau turimą patirtį kūrybinėje veikloje. Vaiko noras pažinti aplinką, kurti, eksperimentuoti, mokymasis stebint ir dalyvaujant bendroje veikloje su suaugusiaisiais skatina kūrybinių gebėjimų atsiskleidimą (Burbienė ir Mazolevskienė, 2018). Būtent tokios aplinkos kūrimas skatina vaiko saviraišką, individualumą, tenkina vaiko prigimtinius poreikius, suteikia galimybę atrasti naujus patyrimus, šitaip plėtojami vaiko gebėjimai, kūrybinis aktyvumas, pozityvus santykis su savimi (Pocienė, 2010). Labai svarbu užtikrinti vaikui galimybę savarankiškai veikti, kadangi per savarankiškai kuriamas žaidybines situacijas

skatinamas jo noras veikti, išgyventi skirtingas patirtis, pasitelkiant kūrybines galias dažnai formuojasi būsimos profesijos kontūrai.

Profesijos pasirinkimo apsisprendimui įtakos turi tiek teigiamos, tiek neigiamos patirtys ugdymo įstaigose. Būtent per asmenines patirtis, kurios kyla iš profesinės veiklos ir asmens sąveikos, pasireiškia profesijos pasirinkimas ir pašaukimas, kuris yra grįstas vidinėmis nuostatomis. Šiame etape reikšmingą vietą užima išgyventa emocija, kuriai įtaką turi tiek teigiamos, tiek neigiamos patirtys. Asmenys, kurių patirtis mokykloje siejama su teigiamomis emocijomis, savo motyvą rinktis pedagogo profesiją sieja su noru tęsti, puoselėti mokyklos aplinką, kuri pripažįsta mokinio poreikius. Priešingu atveju asmenys, kurių patirtis siejama su neigiamomis emocijomis, siekia keisti mokyklos aplinkos sąlygas, kurti savo požiūriu grįstą, teigiamą ir saugią mokymosi aplinką (Bergmark ir Westman, 2018). Taip pat didelę įtaką pasirinkimui turi ir asmeninis vaizdinys, nuostatos, įsitikinimai apie pedagogo profesiją bei ankstesni įvykiai mokykloje. Estola (2003) teigia, kad ryšys tarp mokytojo ir mokinio bei sėkmingi mokymosi rezultatai yra pagrindinė pedagoginės profesijos pasirinkimo sėkmė, motyvacija. Kitas įdomus veiksnys, kurį išskiria Mayes (2002), yra tai, kad asmens pašaukimą rinktis pedagogo profesiją nulemia praeityje patirtos kančios, lydinčios nuoskaudos, iš kurių jie nori išsivaduoti ir padėti kitiems, išgyvenantiems sunkumus. Nepaisant to, atlikti tyrimai leidžia teigti, kad dažnas motyvas rinktis pedagogo profesiją yra sąlygojamas tėvų, draugų, mokytojų padarytos įtakos.

Kitas svarbus veiksnys, renkantis pedagogo profesiją, – mokytojo autoritetas. Autoritetas atsiskleidžia per santykį, kuriame mokinys kitų dėka tampa savimi ir kuriame bendravimas atsiskleidžia per pagarbą vienas kitam (Biesta, 2017). Asmenys, kurie renka pedagogo profesiją, jau turi savitą įsivaizdavimą ir suvokimą apie buvimą mokytoju (Paurienė, 2016) ir tai dažnai sieja su autoritetingo mokytojo pavyzdžiu.

Savęs pažinimo veiksnys, profesinio orientavimo specialistų nuomone, yra pagrindinis vidinis motyvas, lemiantis profesijos pasirinkimą. Atlikti tyrimai rodo, kad, renkantis profesiją, labai svarbu, kad asmuo pažintų savo interesus, polinkį veiklai, gebėjimus bei savo asmenines charakterio savybes. Be to, svarbus ir idealų, svajonių įgyvendinimo aspektas, taip pat savo prigimties ir vidinių motyvų, pašaukimo ir motyvų tam tikrai profesijai atpažinimas. Galima teigti, kad pedagogo profesijos pasirinkimui įtaką daro ne tik šeimos, bet ir kita socialinė, kultūrinė ir ugdymo aplinka. Asmenį nuo pat vaikystės supa ir jo gyvenime dalyvauja kiti individai su skirtingais socialiniais vaidmenimis, todėl būtina tirti pedagogo profesijos pasirinkimą lemiančius veiksnius plačiau, sąsajose su vaikystėje išgyventomis patirtimis ir jų atspindžiais dabartinėje profesinėje aplinkoje.

Kolektyvinės atsiminimų sesijos metodo pasirinkimo pagrindumas

Siekiant nustatyti reikšmingiausias vaikystės patirtis, sukūrusias prielaidas pedagogo profesijos pasirinkimui ir pedagoginiam pašaukimui, su ikimokyklinio ugdymo pedagoga buvo atliktas kokybinis tyrimas, naudojant kolektyvinės atsiminimų sesijos metodą (ang. *Memory-work*). Kolektyvinės atsiminimų sesijos praktika remiasi epistemologine socialinio konstruktyvizmo perspektyva. Šiuo metodu siekiama detalai atskleisti fenomeną, nulėmusį profesijos pasirinkimą. Toks tyrimo metodas leidžia giliau išanalizuoti pasakojimą nei paprastas interviu bei atskleisti, kaip individai suvokia patys save ir savo santykį su veikla, visuomene, pasauliu. Kolektyvinės atsiminimų sesijos metodas taikomas nuo XX a. pabaigos. Jo pradininkė vokiečių sociologė ir filosofė Frigga Haug. Remiantis jos teorija, galima teigti, kad asmenys apie save žino daug daugiau, nei patys geba iš karto įsivaizduoti. Pasak Haug (1987; cit. iš Lapadat ir kt., 2010), individų ankstesnė patirtis gali atskleisti tam tikras išvalgas, kaip asmenybė yra įsitvirtinusi dabartyje, kaip save tapatina, pateikia, konstruoja. Kolektyvinės atsiminimų sesijos metodas remiasi idėja, kad asmens ideologija ir diskursas atspindi mus tam tikrose socialinėse situacijose, kurios įgalina mus suvokti savo ideologinę poziciją kultūros ir kalbos kontekste bei formuoja mūsų tapatybės suvokimą (Haug, 1999; cit. iš Campbell ir Kean, 2016).

Pagrindinė šio metodo idėja ta, kad kolektyvinės sesijos metu grupės, kurioje ne daugiau nei 12 asmenų, nariai diskutuoja tarpusavyje tam tikra tema, remdamiesi reikšmingiausiais vaikystės, jaunystės praeities įvykiais. Reflektuojant praeities įvykius lengviau suprasti socializacijos procesus ir dabartinį dalyvavimą socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje, visuomenėje. Prisiminimų analizė gali padėti suprasti praeities ir dabarties sąsajas, keisti įpročius bei elgesį, galima įgyti naujų žinių ir naujai suvokti kultūrinę ir socialinę įtaką dabartiniam gyvenimui ir profesinei veiklai (Ylitapio-Mantyla, Uusiautti ir Määttä, 2012). Būtent kolektyvinės atsiminimų sesijos metodas ir kolektyvinis įsitraukimas į istorijų analizės procesą sukuria prielaidas patiems tyrimo dalyviams rekonstruoti savo pačių pasakojimus ir suteikti jiems prasminius vienetus. Šiame procese kalba tėja priemonė perteikti prasmę (Haug, 1997; cit. iš Frazer ir Michell, 2015). Istorijų rekonstravimas kolektyve suteikia galimybę suvokti ir atrasti tokius aspektus, argumentus, išgyvenimus, kurie kartais būna nutylėti ar užkoduoti „tarp eilučių“. Sesijos pabaigoje siekiama išsiaiškinti ir atpažinti nutylėtus, sudėtingus būdus ar veiksnius, kuriais asmuo yra susijęs su diskursu, savo pasakojimu, tam tikra ideologija, priskirdamas save tam tikrai socialinei struktūrai, požymiui. Tokiu būdu galima pamatyti, kokie panašumai ir skirtumai sieja tiriamuosius (Haug, 2000). Pasak Haug, mums neužtenka tirti vien asmenų elgesį, todėl šiuo metodu siekiama atskleisti patirtį, kuri yra nuolatinės konstravimo būsenos. Todėl, užuot analizavus „tiesiog patirtis“, kolektyvinės sesijos metu patirtyse galima išvelgti ryšius tarp tam tikrų įvykių, diskursų, turinčių tam tikrą reikšmę mums svarbiuose socialiniuose veiksmuose, kontekstuose, bei juos teorizuoti (Ylitapio-Mantyla et. al., 2012).

Kolektyvinė atsiminimų sesija yra procesas, susidedantis iš tam tikrų pasikartojančių ir refleksinių prisiminimų rašymo ir perrašymo etapų. Naudojamas ne įprastinis pasakojimo rašymas, o darbas su praeities įvykiais. Tiek tyrimo dalyviai, tiek tyrėjas kartu svarsto, diskutuoja, kaip atskiri prisiminimai atsispindi platesniuose socialiniuose, kultūriniuose ar ekonominiuose kontekstuose (Haug, 2000). O'Donovan (2014) pašaukimą ir polinkį tam tikrai veiklai sieja su specifinio kelio paieška ir supratimu; jis teigia, kad pašaukimas skirtas suprasti kelio, kurio kiekvienas iš mūsų turi ieškoti, specifiškumą. Todėl, norint suprasti individų profesijos pasirinkimo kelią, kolektyvinės atsiminimų sesijos metu individai patys analizuoja, aptaria savo patirtis bei suteikia joms naujų reikšmių, geba atpažinti aplinkos poveikį ir patirties reikšmę patiems tiriamiesiems (Haug 1999).

Tyrimo dalyviai. Tyrimui realizuoti pasirinkta tikslinė kriterijumi grindžiama atranka. Imties dydžio nustatymas grindžiamas duomenų prisotinimo principu. Kolektyvinės atsiminimo sesijos organizuojamos tol, kol pastebima, kad gaunama informacija pradeda kartotis, pastebimas gaunamos informacijos dėsnīgumas. Kolektyvinėje sesijoje dalyvavo aštuonios tyrimo dalyvės. Tyrimo dalyvės atrinktos remiantis trimis kriterijais: amžiaus, išsilavinimo ir profesinės patirties. Visos tyrimo dalyvės, ikimokyklinio ugdymo pedagogės, ne vyresnės nei 35 m., turėjo aukštąjį išsilavinimą, buvo įgijusios pedagogo kvalifikaciją, ikimokyklinio ugdymo įstaigoje dirbo ilgiau nei 3 metus. Siekiant tyrimo dalyvių konfidencialumo, joms suteikti išgalvoti vardai.

1 lentelė

Tyrimo dalyvių charakteristika

Tyrimo dalyvis	Amžius	Išsilavinimas	Ikimokyklinio ugdymo pedagoginė darbo patirtis
Milda	29 m.	Aukštasis universitetinis	6 m.
Greta	25 m.	Aukštasis universitetinis	3 m.
Viktorija	35 m.	Aukštasis universitetinis	13 m.
Saulė	34 m.	Aukštasis universitetinis	7 m.
Viltė	33 m.	Aukštasis universitetinis	10 m.
Samanta	26 m.	Aukštasis universitetinis	4 m.
Smiltė	34 m.	Aukštasis universitetinis	11 m.
Vėjūnė	27 m.	Aukštasis universitetinis	5 m.

Kolektyvinės atsiminimų sesijos organizavimo etapai. Tyrimui realizuoti suformuluotos pagrindinės teoriškai pagrįstos kolektyvinės atsiminimų sesijos temų gairės, atspindinčios tris svarbiausius socialinius vaikystės kontekstus: vaikystės žaidimus, autoritetus ir mokymosi aplinkas. Remiantis suformuluotomis gairėmis, tyrimo dalyvių pirmiausia prašoma prisiminti įsimintiniausią savo patirtį vaikystėje. Vėliau sesija organizuojama kaip procesas, susidedantis iš šių etapų.

Pirmajame sesijos etape dalyviai aprašo vieną savo istoriją, kurioje pristatomas įsimintiniausias vaikystės žaidimas / žaislas, įvykis mokykloje ar labiausiai įsimintas mokytojas. Tyrimo dalyviai gali istorijas rašyti ir trečiuoju asmeniu. Istorijų rašymas trečiuoju asmeniu išlaiko emocinį atstumą tarp pasakojimo ir pasakotojo (Haug, 2000). Šiame etape tiriamųjų prašoma pasakoti tik vieną istoriją, įvykį, incidentą, patirtį ar kažkokią sceną, tačiau vengti nukrypimo į biografines detales, interpretavimą, paaiškinimą. Dalyviai prašomi kuo daugiau ir kuo smulkiau aprašyti situaciją. Baigę rašyti istorijas, dalyviai garsiai jas perskaito.

Antrajame etape grupė analizuoja, interpretuoja istorijas, ieško jose sąsajų, simbolių, kurie atsispindi dabartinėje profesinėje veikloje. Pastebima, kad paaiškinimai, interpretacijos gimsta ne autoriaus mintyse, o iškyla iš diskusijos grupėje. Antrasis etapas išskaidomas į tokius žingsnius:

- Kolektyvinės sesijos dalyviai, analizuodami istorijas, ieško jose panašumų ir skirtumų;
- Tyrimo dalyviai analizuodami istorijas bando identifikuoti kultūrinius, socialinius reiškinius, kurie suteikia istorijoms prasmę;
- Tyrimo dalyviai diskusijos metu nagrinėja tai, kas neįrašyta istorijose, bet tai, ko galima tikėtis, pvz., problemiški klausimai, kurie atsispindėjo istorijose, tačiau buvo nutylėti;
- Istorija gali būti perrašoma.

Trečiame sesijos etape siekiama situaciją vertinti iš naujo, ją papildyti naujais grupėje išsakytais apmąstymais, įžvalgomis, naujais iškilusiais prisiminimais su pasakota situacija. Analizuodami istorijas grupės nariai tarpusavyje laisvai gali dalytis patirtimis, prisiminimais, susijusiais su istorijomis (Haug, 2000). Trečiajame etape medžiaga, gauta iš rašytinių prisiminimų ir kolektyvinės sesijos diskusijos, teorizuojama. Visa gauta medžiaga plėtojama, remiantis moksline literatūra. Tiriamųjų rašytinės istorijos ištraukos yra naudojamos kolektyvinės atsiminimų sesijos procesams realizuoti, tyrinėti, o ne tik kaip įrodymai tyrimo duomenų analizei pagrįsti.

Tyrimo etika. Etikos principų laikomasi, siekiant užtikrinti tyrimo dalyvių gerovę, saugumą, konfidencialumą. Duomenys naudojami tik akademiniam tikslams pasiekti, todėl taip užtikrinamas konfidencialumo principas. Siekiant gauti atviras patirties istorijas, užtikrinamas informantų anonimiškumas. Kolektyvinė atsiminimų sesija atliekama tyrimo dalyviams patogiu laiku patogioje vietoje, taip užtikrinant geranoriškumo principą (Žydzžiūnaitė, 2011). Prieš atliekant kolektyvinę atsiminimų sesiją, visi tyrimo dalyviai buvo informuojami apie galimybę nutraukti sesiją bet kuriuo metu savo noru, nes dalyvavimas sesijoje yra savanoriškas (Marvasti, 2004). Tyrimo metu išlaikomas asmens orumo principas, dalyviai yra supažindinami su konfidencialumo užtikrinimo įgyvendinimo priemonėmis, tyrimo tikslu, tyrimo rezultatų panaudojimu.

Vaikystėje išgyventos patirties sąsajos su profesijos pasirinkimu (ikimokyklinio ugdymo pedagogų užfiksuotos istorijos ir jų interpretacijos)

Kolektyvinės atsiminimų sesijos metu išryškėjo tam tikros prielaidos, lėmusios pedagogo profesijos pasirinkimą.

Nevaržoma kūrybiška aplinka vaikystėje. Atsiminimų sesijos rašytinėse istorijose išryškėjo kūrybiškos ugdymosi aplinkos vaikystėje ir autoriteto, kuris suteikė prielaidą profesiniam identitetui susiformuoti, reikšmė. Minima sena skrynia, kurioje buvo įvairiausių siūlų, medžiagų. Vaikystės laikotarpis, ypač nuo 2,5 iki 5 metų, yra sensitivityvus periodas vaiko atminties ir fantazijos vystymosi prasme. Kasdienius namų apyvokos daiktus vaikas savo vaizduotėje geba paversti tam tikros fantazijos žaisme: skirtingi daiktai vaiko akyse tą akimirką virsta kuo tik nori, kaip šios istorijos atveju siūlai virsta lėle:

Pas močiutę namie buvo palėpė, o ten sena močiutės skrynia, pilna siūlų. Neturėjome jokių kitų žaislų pas močiutę, kokių dabar vaikai turi. Skrynia buvo pats mėgstamiausias žaidimas, susigalvoji – lėlę pasidarai iš to siūlo kamuolio. Visi žaidimai turėjo būti pačių pasistatytame name iš paklodžių [Istorija Nr. 1].

Kadangi daiktai, buvę skrynioje, atsitiktiniai, žaisdamas vaikas įdarbina savo fantaziją, plėtojasi jo kūrybiškumas. Dėl to matomas stiprus ryšys tarp išgyventos patirties ir dabartinės pedagoginės veiklos, kurioje išryškėjo sąsaja ne tik su pedagogo profesija, bet ir pedagogine kryptimi. Istorijoje ryškus vaizduotės ir žaislų kūrimo aspektas atsiskleidžia ir dabartinėje pedagoginėje praktikoje dirbant pagal Valdorfo ugdymo metodiką. Tik pradėjusi dirbti Valdorfo darželyje, tyrimo dalyvė patyrė savirealizacijos jausmą, kadangi aplinka, filosofija ir žaidimai primena vaikystės potyrius.

Tyrimo duomenys rodo vieną iš pagrindinių motyvų renkantis pedagogo profesiją – tai noras suteikti laisvę vaiko vaizduotei. Tiriamosios pedagoginė veikla atsispindi per norą suteikti laisvę vaiko kūrybiškam mąstymui, meninei veiklai, būtent visam tam, ką vaikystėje gebėjo patirti pati. Vaikystėje išgyventos patirtys, siejamos su teigiamais emociniais išgyvenimais, stiprina asmens pasitikėjimą savimi, savo gebėjimą veikti. Gebėjimas susikurti ar įsivaizduoti tariamą žaislą vaikystėje darbinėje veikloje atsispindi per norą perteikti savo patirtį, parodyti vaikams, kiek daug gali sukurti jų vaizduotė.

Analizuojant šią istoriją, remiantis kitų sesijos dalyvių pastebėjimais, išryškėjo puoselėjamų vertybių svarba. Būtent socializacijos procese asmuo mokosi atskirti, kas yra teisinga, o kas ne. Kadangi pirminė socializacija vyksta šeimoje, vaikas stebėdamas perima priimtinas šeimoje elgesio taisykles, bendravimo būdus, dvasines ir dorovines vertybes bei kultūrą (Miškinis, 2003; cit iš Kairė, 2015). Dabartinėje pedagoginėje veikloje viena iš sąsajų atsiskleidžia per vaikystės prisiminimus:

Anksčiau tai pati buvau, kurią auklėjo, o vėliau jau aš norėjau perimti tą vaidmenį. Man atrodė viskas taip gražu, kad gali kažką išmokyti [Istorija Nr. 1].

Ši patirtis rodo, kad socialinėse grupėse mokomasi tam tikro elgesio, kaupiama patirtis, stebimas kitų elgesys, formuojasi asmenybė. Istorijoje pabrėžiamas žodis

„auklėjo“, tai rodo, kad vyko tam tikrų taisyklių, normų mokymasis ar pamokymai, kaip reikėtų ar nereikėtų elgtis, žaisti. Taip pat auklėjimas diskusijos metu buvo įvardijamas kaip mažesnių vaikų, buvusių kartu, mokymas: užsirišti batą, rūpintis jais, prižiūrėti.

Tapatinimasis su autoritetu. Analizuojant kolektyvinės sesijos metu gautus duomenis, pagrindinės sąsajos tarp vaikystės išgyvenimų ir ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos pasirinkimo išryškėja per tapatinimąsi su autoritetu. Ryškiausi autoritetai vaikystėje – močiutės ir mokytojo asmenybės. Močiutė pasakojimuose – autoritetas, kuris leisdavo jaustis saugiai, laisvai, kūrybiškai. Be to, atsiskleidžia ir sektinos močiutės charakterio savybės. Tai kantrybė, kuri pasireiškia per kūrybinę laisvę, namų ruošos darbus, žaidybinių aplinkų kūrimą. Taip pat stiprus ir atsakomybės jausmas, kuris pasireiškia per tam tikrų taisyklių nustatymą vaikams, pvz., *visi žinodavo, kad reikės susitvarkyti* (žr. istorija Nr.1). Močiutės paveikslas pasakojime: ji buvo autoritetas, kuris leisdavo jaustis saugiai, laisvai, kūrybiškai, tačiau kartu buvo ir griežta, kiekvienas vaikas žinojo taisykles, tvarką. Sesijos metu buvo akcentuojama, kad būtent principai auklėjant vaikus perimti iš močiutės paveikslu (*norėjau perimti tą vaidmenį* [Istorija Nr.1]) svarbiausi dabartinėje profesinėje veikloje. Tačiau tas vaidmens suvokimas, „kad gali kažką išmokyti“, istorijoje atsiskleidžia per vidinį jausmą, kuris įvardijamas kaip pašaukimas.

Išlikę prisiminimai, kaip kartu gamindavo namų ruošos darbus, ir leidimas viską išbandyti, pamaišyti ir pan. siejasi su pedagogine veikla. Ypač ikimokykliniame ugdyme, kai prasideda vaiko savarankiškumo etapas, svarbus kantrybės aspektas. Būtent ši vertybė siejama su dabartine veikla, kadangi, atliekant ugdomąją veiklą grupėje, leidžiama vaikui bandyti tiek kartų, kiek jam reikia, kad pavyktų kažką pagaminti:

Namuose mama tiek neturėdavo laiko ir trukdyti nesinorėdavo, o močiutė tokia, kur at-randa laiko, tiek kantrybės turėdavo, suklysti leisdavo ir iš naujo padaryti [Istorija Nr. 2].

Visas spragas, esančias šeimoje, užpildė močiutės rūpestis. Moksliniai tyrimai rodo, kad profesijos pasirinkimą nulemia patirtis ankstyvoje vaikystėje (Danilevičius, 2006). Asmenys, kurie savo aplinkoje patyrė šiltus tarpusavio santykius, ateityje yra linkę rinktis profesijas, kurios orientuotos į bendravimą ir bendradarbiavimą su kitais. Šioje istorijoje stipriausiais impulsais profesijos pasirinkimui kyla iš močiutės autoriteto vaikystėje. Kaip pagrindinės sąsajos tarp vaikystės patirčių ir profesinio pasirinkimo įvardijamos asmeninės vertybės, pagrindinė iš jų kantrybė. Ši vertybė perimta iš močiutės, nes namų ruošoje, maisto gaminiame buvo kantriai leidžiama vaikui klysti ir vėl bandyti, bandyti tol, kol veiksmas pavykdavo. Šitaip atsiskleidžia ir kūrybinė laisvė močiutės namuose, nes šeimos aplinkoje kūrybinė laisvė buvo varžoma. Tyrimo rezultatų analizė atskleidžia ryškią sąsają tarp patirtinio mokymosi (patirties) ir pedagogo profesijos pasirinkimo. Dabartinėje veikloje pedagogine prasme atsiskleidžia suvokimas, kad vaikui labai svarbu parodyti ir leisti stebėti, kaip suaugusysis atlieka tam tikrus darbus. Vaikai mokosi per patirtį, stengiasi atkartoti tai, ką daro jų artimoje aplinkoje esantys suaugusieji.

Sesijos metu pažymima ir mamos, kaip vertybinio autoriteto, netiesioginė įtaka. Tyrimo dalyvės mama buvo mokytoja, tačiau mergaitė nė nesvajodavo tapti mokytoja, tačiau

kitiems paklausus, kuo bus užaugusi, visuomet atsakydavo, kad mokytoja. Tiriamosios mama kiekvieną kartą stengdavosi ją atkalbėti, sakydama jau geriau rinktis darbą darželyje nei mokykloje. Mamos profesija tuo metu vaikui atrodė kaip jo asmeninis tikslas, nors savyje apie pedagogo profesiją nė negalvojo. Stiprus mamos autoritetas pasireiškia ir tuo, kad nebuvo galima prieštarauti, vyravo didelė pagarba šeimos aplinkoje, mama būdavo visada teisi, tarsi šviesuolis, į ją visuomet norėdavosi lygiuotis. Sesijos metu daug dėmesio buvo skiriama vertybių tematikai. Pagrindinės vertybės – tai pagarba ir atsakomybė. Taip pat labai svarbus buvo ir stabilumo jausmas: viską, ką pradėdavo, reikėdavo baigti iki galo, taip šeimoje buvo ugdoma valia. Taigi sesijos metu atsiskleidė šeimoje įskiepytas pareigos jausmas, kuris pasireiškia per atsakingai atliekamą darbą, kruopštumą, išskiriamas reiklumas sau, savo profesijos veiklai. Kadangi noras būti mokytoja jau vaikystėje buvo užkoduotas kaip tam tikras tikslas, pedagoginių studijų metu stipraus polinkio šiai profesijai nebuvo. Ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos pasirinkimas įvardijamas kaip pareigos ir atsakomybės prisiėmimas už savo sprendimą. Be to, tik dabartinėje profesinėje veikloje ir tik po tam tikro laiko atsiskleidė dvasinė ramybė, kai, pasak istorijos autorės, ikimokykliniame amžiuje vaikus galima ne tik kažko išmokyti, bet ir perteikti jiems dvasinių vertybių. Vertybių perdavimas ikimokyklinio amžiaus vaikams tapo pagrindiniu profesijos pasirinkimo ir veiklos tęsimo motyvu pedagoginėje veikloje. Pasak Jovaišos (1997), mokytojų profesija skiriasi nuo kitų profesijų būtent jiems iškelto ypatingu tikslu, kuris yra susijęs su ugdytinių tobulinimu, įgalinimu juos kurti materialines ir dvasines vertybes. Šiuo atveju profesinė veikla suprantama ne kaip siekis kažko išmokyti, o kaip siekis perteikti dvasines vertybes, rūpestį, meilę. Pagrindinės sąsajos tarp vaikystės patirčių ir profesijos pasirinkimo atsiskleidžia per vertybes: pareiga, reiklumas sau, atsakomybės jausmas. Pareigos jausmas susipina su mamos autoritetu – mamos profesijos pasirinkimas tampa ir vaiko profesiniu tikslu, ir pagrindiniu motyvu rinktis pedagogo profesiją. Taip pat išryškėja sąsaja tarp vertybių puoselėjimo šeimoje ir noro šias vertybes perduoti ugdymo veikloje.

Pašaukimas. Gilesnė tyrimo rezultatų analizė išryškino sąsają tarp pašaukimo ir noro būti kartu su bendraamžiais. Viena iš tyrimo dalyvių darželio nelankė, kasdienybę leido tik su mama, vienintelė bendravimo priemonė su išorine vaikiška aplinka buvo pasakos:

Augau namų aplinkoje, kadangi meilės ir viso kito užteko namie. Buvau vienturtis vaikas
[Istorija Nr. 5].

Darželis šeimoje savaime buvo laikomas kaip netinkama vieta vaikams, o knygos šeimoje buvo didžiausia vertybė. Tyrimo dalyvė išskiria knygą, kurioje pasakojama apie mokyklos aplinką, kaip vaikai ruošiasi į mokyklą. Šiuo atveju galime tapatinti tai su noru būti tarp vaikų, noru lankyti darželį, poreikiu, kuris nebuvo patenkintas. Pedagoginė sąsaja stipriausiai pasireiškia per norą būti su vaikais, kadangi šeimoje vaikas buvo vienas. Vaikystėje atsirado ir vidinis jausmas – noras mylėti, dalyti tą meilę, kaip ir pastebima istorijoje, kad šeimoje vaikas jautėsi labai mylimas. Šeima buvo laikoma didžiausia vertybe, tačiau vaikui buvo rodomas pavyzdys, kad moteris turi rūpintis

namais ir vaikais, o materialinę gerovę užtikrinti tik vyras. Istorijoje taip pat atsiskleidžia, kodėl formuojamas toks suvokimas apie darbą ir moters paveikslą šeimoje:

Augau namų aplinkoje, kadangi meilės ir viso kito užteko namie. Buvau vienturtis vaikas. Šeima visuomet gyveno labai gerai, mama niekada nedirbo, todėl nuolatos galėjau būti namuose [Istorija Nr. 5].

Šis aspektas leidžia giliau pažvelgti į asmenybės prigimtį, kai ugdymo aplinka, šiuo atveju namų aplinka, nesutampa su stipria vaiko prigimtimi – noru sieti veiklą su vaikais, skleisti meilę. Šis aspektas leidžia išskirti prigimtinių motyvą rinktis ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesiją. Pasak Pukelio (2004), „kiekvienas sveikas vaikas savo prigimtyje slepia tam tikros veiklos idėją (pašaukimą), kurios pagrindas yra turimas talentas. Negabių vaikų nėra. Visa problema ta, kad labai sunku yra nustatyti, kam vaikas yra gabus“. Todėl pašaukimas laikomas jausmu, kurį individas tam tikru laiku per veiklą gali pajusti. Noras sieti profesinę veiklą su vaikais istorijoje dar nebuvo stipriai atsiskleidęs, kaip noras tapti ikimokyklinio ugdymo pedagogu. Profesijos pasirinkimo paieškos literatūroje dažnai siejamos su prigimtinu pašaukimu, kurį asmuo ilgainiui arba atranda ir suvokia, arba ne. Šiuo atveju profesijos specifiškumas atsiskleidė per norą užsiimti bet kokia veikla, kuri susijusi su vaikais. Tačiau, kaip pastebėta, tai kilo būtent iš to, kad buvo jaučiamas socializacijos tarp savo bendraamžių trūkumas. Šiuo atveju Viltė dabartinėje ikimokyklinio ugdymo veikloje save suvokia kaip mamą, kuri rūpinasi vaikais, kadangi vaikų skaičius grupėje nėra didelis, save mato kaip daugiavaikę mamą. Šiuo atveju stiprus bendravimo su savo bendraamžiais trūkumas ir noras mylėti išryškino prigimtinių pašaukimą pedagogikai.

Mokytojo įvaizdžio suvokimas. Pasak Lukauskienės ir Gedvilienės (2012), būtent mokinių susidarytas įspūdis apie patį ugdymo procesą ir pedagogą gali lemti mokinių susidomėjimą mokytojo profesija, mokomuoju dalyku ir vienaip ar kitaip paveikti mokymosi rezultatus. Kolektyvinės atsiminimų sesijos metu išryškėjo tiek teigiamas, tiek neigiamas mokytojo, dariusio įtaką ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos pasirinkimui, įvaizdis.

Požiūris į pedagogo profesiją, kaip vertybių perdavimą vaikams, kyla iš patirties vaikystėje. Kolektyvinės sesijos metu išryškėjo mokytojo autoritetas ir pagarba mokiniai, individualus požiūris į mokinį, asmeninis mokinio matymas, jo vidinių savybių pažinimas, kas ir skatino bei įkvėpė rinktis pedagogo profesiją:

Tai mokytoja, kuri, nepaisydama kitų mokytojų nuomonės apie mane, išvelgė manyje didelį potencialą tiek mokslo, tiek gyvenimo srityje. Dar iki šiol, susidūrusi su gyvenimo netikėtai sunkumais, prisimenu savo auklėtojos kartojamus žodžius: „Tavo didžiausia stiprybė yra širdyje turimas nesugadintas, nešlifluotas deimantas.“ Šiai mokytojai buvo gerokai svarbiau visą pamoką šnekėti apie žmogiškąsias vertybes, nei nerūpestingai, ignoruojant esančias klasėje problemas, toliau dėstyti pamokos turinį [Istorija Nr. 6].

Tyrimo dalyvės teigimu, pedagogine prasme yra svarbiau perduoti tam tikrą patirtį, kad vaikas įgautų ne tik žinių, bet ir galėtų spręsti iškilusias problemas, pasitikėtų savimi, savo jėgomis, kad gebėtų darniai bendrauti su savimi, su savo aplinka. Žinių perdavimas,

anot tiriamosios, yra tik antraeilis tikslas, nes gyvenime svarbu, kaip tu suvoksi save, ar tu pasitikėsi savimi. Šiuo atveju ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesija pasirinkta dėl galimybės ugdyti tvirtą asmenybę nuo pat mažens.

Priklausomai nuo pedagogo / mokytojo asmeninių savybių, lyderystės, vertybinių nuostatų, klasės valdymo, pagarbos jausmo tiek sau, tiek mokiniams, atsiskleidžia ir patys mokiniai. Apie prisiminimuose išlikusį mokytojų įvaizdį tiriamoji rašė:

Aš tokią ją matau savo prisiminimuose. Griežta, kaip ir kiekviena mama savo vaikui, bet kartu labai rami, mokanti išreikalauti bei reikiamą minutę apkabinti ar paguosti [Istorija Nr. 7].

Kolektyvinės sesijos metu išryškėjo ir ne tik mokytojo įvaizdžio svarba, bet ir asmens auklėjimas ugdymo aplinkoje:

Vieną dieną mane išsikvietė pavaduotoja ir paklausė, ar aš žinanti, kaip bjauriai atrodžiau kimšdama spurgas, ir paaiškino, jog man reikia puikiai išmolti kultūringo elgesio taisykles. Iki šiol esu dėkinga už šią puikią pamoką. Man mokytojas visada buvo ir bus pavyzdys, iš jo semiuosi patirties ir įkvėpimo savo gyvenimui [Istorija Nr. 7].

Vėlesniame etape mokytojo įvaizdis, elgsena, pats mokymosi procesas ir pagarba mokytojui tik sustiprino šios tyrimo dalyvės polinkį pedagogikai. Mokytojas buvo tas asmuo, į kurį norėjosi lygiuotis, jis laikomas švietėjiška asmenybe. Savo pavyzdžiu pedagogai paskatino ir tiriamosios vidinį norą rinktis pedagogo profesiją. Tyrimo duomenų analizėje atsiskleidė ryškus vertybinis aspektas, skirtas būtent kantrybei ir savikontrolei ugdyti. Svarbu pastebėti ir tai, kad vertybinį pagrindą asmuo susikuria pats bei atsirenka, kokios vertybinės nuostatos jam priimtinos, o kokios ne. Apskritai visas istorijas sieja šilti artimos aplinkos, šiuo atveju šeimos, tarpusavio santykiai, kuriuose vyravo pagarba vaikui, meilė, rūpestis ir laisvė veikti.

Kolektyvinės atsiminimų sesijos metu atsiskleidė ne tik teigiamos patirtys, dariusios įtaką ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos pasirinkimui. Pagrindinis motyvas rinktis ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesiją tapo noras padėti vaikams, kurie turi asmeninių problemų, yra nepaklusnūs, tvirto charakterio, aktyvūs ir nepasiduodantys tam tikroms taisyklėms. Visa tai kyla iš vaikystės: būtent tiriamoji buvo nepatogus vaikas mokytojui ir savo elgesiu provokuodavo problemines situacijas mokykloje. Istorijoje tiriamoji rašė:

Buvau nepatogi mokinė mokytojui, kadangi turėjau savąją nuomonę bei ją reikšdavau garsiai, maištaudavau [Istorija Nr. 6].

Kolektyvinės sesijos metu išryškėjo, kad maištavimą ir blogą elgesį mokykloje keldavo išankstinis kitų mokytojų nusistatymas prieš „nepatogius“ mokinius, neteisybės, mokinės nuomone, propagavimas ir klasės problemų ignoravimas. Sesijos metu išryškėjo, kad mokymosi rezultatai buvo patys prasčiausi, tiriamoji žemiausiais balais baigė mokyklą, tačiau buvo labiausiai žinoma mokykloje dėl savo visuomeninės veiklos: renginių organizavimo, vaidinimo mokyklos teatre. Būtent problemų ignoravimas ir mokytojų apatija kėlė vidinį nusivylimą ugdymu, tačiau tai kartu ir paskatino vidinį norą tapti pedagogu, keisti situaciją iš esmės, padėti tiems vaikams, kurie yra panašūs į ją pačią

vaikystėje. Sesijos metu atsiskleidė, kad svarbiausiu pedagoginiu tikslu laikomas vertybių skiepijimas, noras suteikti vaikui aplinką, kurioje galėtų skleisti jos pasitikėjimas savimi. Kolektyvinės sesijos metu išryškėjo ne tik asmens vertybinės nuostatos, bet ir tvirto charakterio savybės, kurios reiškiasi ne tik dabartinėje veikloje, bet reiškėsi ir praityje. Neigiamą patirtį ugdymo įstaigoje kompensuoja močiutės autoritetas, rūpestis ir meilė.

Dėl mokytojo įtakos ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesiją pasirinkusios tyrimo dalyvės pažymi ryškų mokytojų įvaizdžio suvokimą ir kūrybišką ugdymo aplinką. Trys skirtingi mokytojai ir jų įvaizdžiai suformavo nuostatas ir siekiamybę tapti pedagogu bei tęsti ir puoselėti tokią ugdymosi aplinką. Individualų vaikų požiūrį ir pagarbą pedagogo profesijai mokytojas formuoja savo asmeninėmis savybėmis ir mokytojo, kaip nepriekaištingą išsilavinimą turinčio, atsakomybe pedagoginiam darbui, taip pat ir ruošiančio mokinius gyvenimui įvaizdžiu. Priešingu atveju, tyrimo dalyvė, kurios patirtis siejama su išgyventomis neigiamomis emocijomis, siekia keisti mokyklos aplinkos sąlygas, kurti savo požiūriu grįstą, teigiamą ir saugią mokymosi aplinką.

Mokslinė diskusija ir išvados

Šis tyrimas atskleidė ne tik ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesijos pasirinkimo ir vaikystės patirčių sąsajas. Jis reikšmingas ir tuo, kad šiame tyrime buvo panaudotas naujas kolektyvinės atsiminimų sesijos tyrimo metodas, kuris padėjo atskleisti ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesijos pasirinkimo motyvus.

Taikant šį metodą ir analizuojant praeities įvykius, kolektyvinės sesijos metu patirtyse galima įžvelgti ryšius tarp tam tikrų įvykių, diskursų, turinčių tam tikrą reikšmę mums svarbiuose socialiniuose veiksniuose, kontekstuose, bei juos teorizuoti (Johnson ir Samsahl, 2005).

Prisiminimų sesijos metodas yra naujas būdas, kuris padeda atskleisti individų profesijos pasirinkimo kelią. Kolektyvinės atsiminimų sesijos metu pasakojamų istorijų pagrindą sudaro patirčių išgyvenimas ir jų įtaka individo asmenybės formavimuisi. Čia kyla klausimų: ar gali patirtis būti atskirta nuo ideologijų, kultūros, vertybių, kurios ir suformavo asmenybės identitetą? Kaip individuali patirtis siejama su kolektyvine, pasidalyta patirtimi? Kaip patirtis galėjo lemti profesijos pasirinkimą? Į šiuos klausimus galime atsakyti naudodamiesi kolektyvinės atsiminimų sesijos metodu. Šis metodas, skirtingai nei kiti kokybiniai metodai, leidžia atskleisti, kaip patys tyrimo dalyviai analizuoja, suvokia skirtingas savo gyvenimo patirtis. Taip pat šias patirtis sesijos dalyviai gali įvertinti platesniame kultūriniame kontekste, patys suvokti, kaip jų individuali patirtis siejasi su pasidalyta patirtimi kolektyvinės sesijos metu. Šis metodas unikalus tuo, kad tyrimo dalyviai ne tik dalyvauja kaip informacijos teikėjai, bet patys išitraukia į tyrimo procesą, analizuodami savo patirtis, istorijas ir vertindami bei gretindami jas su kitų dalyvių patirtimis. Svarbiausias kolektyvinės atsiminimų sesijos elementas tas, kaip

vertinami tyrimo dalyviai. Taikant šį metodą, kiekvienas tyrimo dalyvis prilygsta tyrėjui. Tai leidžia sukurti stiprų bendradarbiavimo ryšį tarp tyrėjo ir tiriamųjų. Tačiau koks tuomet yra tyrėjo vaidmuo, taikant kolektyvinės atsiminimų sesijos metodą? Atliekant tyrimą, nebelieka akademinės hierarchijos, kadangi tyrėjas ir tiriamieji veikia išvien, dėl vieno projekto, grupėje analizuodami tyrimo rezultatus. Vis dėlto tyrėjas atlieka taip pat svarbų vaidmenį kolektyvinės sesijos metu, tyrėjas taip pat išgyvena tam tikrą patirtį ir turi gebėti ją analizuoti, numatyti, ar visi tyrimo dalyviai, nepriklausomai nuo akademių žinių, geba analizuoti, interpretuoti vienas kito istorijas.

Kadangi tai nėra tradicinis metodas, kai tyrėjas tik renka tyrimo duomenis, kyla klausimas, kokie gi duomenys gaunami tyrimo metu? Kolektyvinės sesijos metodas apima asmenų patirties nagrinėjimą, teorizavimą; dalyvaudami grupinėse sesijose, dalyviai atranda naują supratimą, praeities įvykiams suteikia naujų prasmų. Todėl tyrimo metu gaunami tiek personaliniai, tiek kolektyviniai duomenys. Tyrimo metu ieškoma praeityje požymių, kurie suteikė prielaidą profesiniam identitetui susiformuoti. Taigi šis metodas gali atskleisti tuos duomenis ir ryšius, kurie lieka neatskleisti, taikant tradicinius tyrimų metodus. Norint tirti ir giliau suprasti motyvus, kodėl asmenys renkasi pedagogo profesiją, būtina tirti vaikystės patirtis. Išsiaiškinus tyrimo metodologiją, galima apžvelgti, kaip tyrėjas turėtų organizuoti kolektyvinę atsiminimų sesiją? Sesija organizuojama ne didesnė nei 12 asmenų grupėse. Organizuojant sesijas pastebėta, kad kuo mažesnis tyrimo dalyvių skaičius, tuo istorijų analizė tampa trumpesnė, tai priklauso ir nuo tyrimo dalyvių komunikacijos kompetencijos. Tyrėjas turėtų įvertinti tyrimo dalyvių skaičių vienos sesijos metu, kadangi yra asmenų, kuriems sunkiai sekasi diskutuoti, vertinti kitų istorijas, jas analizuoti, todėl didesnis tyrimo dalyvių skaičius gali suteikti daugiau duomenų. Nors parašytas istorijas tyrimo dalyviai analizuoja kartu, tyrėjas turi išlikti pagrindinis sesijos moderatorius, galintis išskirti ir nepatogius klausimus, aspektus, detales, kurios atsispindi istorijų įžvalgose, tačiau garsiai nėra išsakomos. Sesijos metu taip pat pastebėta, kad tyrimo dalyviai, kurie bendrauja tarpusavyje kaip kolegos, yra linkę atviriau ir giliau analizuoti istorijas, pastebėdami ir padėdami įprasmiti vaikystės patirtis dabartinėje profesinėje veikloje.

Šis tyrimas išryškino kūrybiškumą skatinančios aplinkos ir profesijos pasirinkimo sąsajas bei atskleidė, kad stipriausiais impulsais profesiniam pasirinkimui kyla iš močiutės autoriteto vaikystėje. Autoritetas siejamas su nevaržoma kūrybine laisve veikti, pasitikėjimo savo jėgomis ir savarankiškumo skatinimu. Asmenys, kurie augo kūrybiškai nevaržomoje aplinkoje, profesinėje veikloje mato save kaip mokytojus, kuriems svarbu suteikti laisvę vaikų fantazijai, vaizduotei, jų kūrybiškumui plėtoti. Ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesiją renkasi asmenys, kuriems vaikystėje buvo sudarytos sąlygos pažinti pasaulį per savo pačių patirtį. Tai reiškia, kad artimoje aplinkoje buvo sudarytos sąlygos laisvai veikti, klysti ir vėl bandyti. Taigi, išryškėjo iš autoritetų perimtos vertybės, tokios kaip kantrybė, atsakomybė sau ir kitiems.

Tyrimo rezultatai parodė, kad asmenys kaip pagrindinį motyvą renkantis pedagogo profesiją nurodo vidinį jausmą, norą, kuris gali būti siejamas su pašaukimu. Pašaukimas įvardijamas kaip įgimtas jausmas, kurį asmuo suvokia tik dabartinėje veikloje esamuoju laiku ir kuris siejamas su savirealizacijos jausmu, patiriamu jau dirbant pedagoginį darbą, o ne renkantis profesiją. Profesijos pasirinkimas siejamas su vaikystės aplinka, žaidimais ir tinkamų aplinkos sąlygų sudarymu vaiko raidos vystymuisi. Vaikystės etape pasireiškia polinkis tam tikrai veiklai. Kuo ankstesnis asmeninio polinkio pedagogikai suvokimas ir pasirinkimas suteikia prasmę tolimesnėje profesinėje veikloje ir gyvenime.

Atlikto tyrimo rezultatai išryškino pagrindinę tapimo pedagogu ir mokytoju, kaip autoriteto, įvaizdžio suvokimo sąsają. Teigiamą vaikystės patirtis ugdymo aplinkoje ir mokytojo profesijos suvokimas, laikomas autoritetu, lėmė pedagogo profesijos pasirinkimą. Pedagogo įvaizdis, tapatinamas su autoritetu, suformavo nuostatas ir siekiamybę tapti mokytoju. Individualų vaikų požiūrį ir pagarbą pedagogo profesijai mokytojas formuoja savo asmeninėmis savybėmis ir mokytojo, kaip nepriekaištingą išsilavinimą turinčio, atsakomybe pedagoginiam darbui ir mokinio ugdymui jaučiančio bei ruošiančio mokinius gyvenimui įvaizdžiu.

Profesijos pasirinkimo apsisprendimui įtaką turi tiek teigiamos, tiek neigiamos patirtys ugdymo įstaigose. Asmenys, kurių patirtis mokykloje siejama su teigiamomis emocijomis, savo motyvą rinktis pedagogo profesiją sieja su noru tęsti, sekti mokytojo pavyzdžiu, puoselėti jo nešamas vertybes. Priešingu atveju, asmenys, kurių patirtis siejama su neigiamomis emocijomis, pedagogo profesiją ir darbą ugdymo įstaigoje renka vedami siekio keisti mokyklos aplinkos sąlygas, kurti savo požiūriu grįstą geresnę mokymosi aplinką.

Socializacijos trūkumas tarp bendraamžių ir noras būti tarp vaikų pasireiškia per tokio santykio kompensaciją ateityje – noru rinktis profesiją, kuri būtų susieta su vaikais. Tyrimo dalyviai, kurie vaikystėje nelankė darželio, neturėjo galimybės socializuotis tarp savo amžiaus vaikų grupės, profesijos pasirinkimą sieja su noru būti tarp vaikų, o pedagoginį darbą ikimokyklinio amžiaus grupėje tapatina su daugiavaikės šeimos modeliu.

Kolektyvinės sesijos metu išryškėjo sąsajos tarp vaikystės žaidimų ir dabartinės pedagoginės veiklos. Mokytojai savo vaikystės žaidimus, kūrybinę patirtį yra linkę realizuoti dabartinėje ikimokyklinio ugdymo profesinėje veikloje, t. y. žaidžia tuos pačius žaidimus, gamina kartu žaislus, skatina kūrybiškumo ugdymą. Vaikystėje išgyventos patirtys turi tiesioginę įtaką ikimokyklinio ugdymo mokytojo ugdymo metodų pasirinkimui, vertybių perdavimui, ugdymo aplinkos kūrimo specifikai. Visi šie aspektai svarbūs švietimo vadybos kontekste.

Literatūra

- Barkauskaitė, M. (2007). Profesinis konsultavimas ir orientavimas šiuolaikinio profesinio rengimo kontekste. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 18, 106–120.
- Bergmark, U., & Westman, S. (2018). Student participation within teacher education: emphasising democratic values, engagement and learning for a future profession. *Higher Education Research & Development*, 37(7), 1352–1365.
- Berger, P. L., & Luckmann Th. (1999). *Socialinės tikrovės konstravimas*. Vilnius: Pradai.
- Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, symbolic control, and identity: Theory, research, critique*. Maryland: Rowman & Littlefield.
- Biesta, G. (2017). *The rediscovery of teaching*. Abingdon: Taylor & Francis.
- Bražienė, N., & Mockienė, D. (2008). Priešmokyklinuko agresyvaus elgesio profilaktika ir korekcija pasakomis. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 4(20), 93–102.
- Burbienė, A., & Mazolevskienė, A. (2018). Tėvų edukacija vaikų kūrybiškumui ugdyti šeimoje. *Pedagogika*, 132 (4), 115–129.
- Burvytė, S. (2016). *Tėvai vaikams – vaikai tėvams: atsakinga tėvystė: metodinė priemonė*. Vilnius: VšĮ „Vaikų ugdymas“.
- Campbell, N., & Kean, A. (2016). *American cultural studies: An introduction to American culture*. London: Routledge.
- Court, D., Merav, L., & Ornan, E. (2009). Preschool teachers' narratives: a window on personal professional history, values and beliefs. *International Journal of Early Years Education*, 17(3), 207–217.
- Danilevičius, E. (2013). Profesinio pašaukimo indentifikavimo kompetencijos ugdymas – asmenybės tiesos apie save pažinimo prielaida. *LOGOS-A Journal of Religion, Philosophy, Comparative Cultural Studies and Art*, 76, 91–100.
- Dewey, J. (1997). *Experience and Education*. (1993 orig.). New York: Touchstone.
- Estola, E. (2003). Hope as work – student teachers constructing their narrative identities. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 47(2), 181–203.
- Europos komisija (2019). *Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis. Šalies analizė. Lietuva*. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_lt
- Fraser, H., & Michell, D. (2015). Feminist memory work in action: Method and practicalities. *Qualitative Social Work*, 14(3), 321–337.
- Hakkarainen, P. E., Brėdikytė, M., Brandišauskienė, A., Sujetaitė-Volungevičienė, G. (2015). *Ikimokyklinio amžiaus vaiko raida: žaidimas ir savireguliacija: monografija*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas.
- Hammond, N. (2002). Enhancing Teaching Practice. Psychology. *Learning & Teaching*, 2(1), 5–5. doi:10.2304/plat.2002.2.1.5
- Haug, F. (1999). Memory-work as a method of social science research: A detailed rendering of memory-work method. *Memory work – a research guide*, 1–29. Retrieved from: <http://www.friggahaug.inkrit.de/documents/memorywork-researchguidei7.pdf>.

- Ylitapio-Mäntylä, O., Uusiautti, S., & Määttä, K. (2012). Critical viewpoint to early childhood education teachers' well-being at work. *Journal of Human Sciences*, 9(1), 458–483.
- Jarvis, P., Holford, J., & Griffin, C. (2003). *The theory & practice of learning*. London and New York: Routledge Falmer.
- Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Jovaiša, L. (2009). *Profesinio orientavimo ir konsultavimo psichologija*. Vilnius: Agora.
- Juodaitytė, A. (2011). Vaikai kaip tyrimo dalyviai: pasitikėjimo ribos ir tyrėjo etika. *Socialinis darbas*, 10(2), 205–216.
- Kairė, S. (2013). Ugdantis patyrimas J. Dewey filosofijoje. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 30, 34–46.
- Kavaliauskienė, V. (2005). Pokyčiai šiuolaikiniame darbo pasaulyje ir mokytojo profesija: pašaukimas, vaidmenys. *Mokytojų ugdymas*, 3, 8–17.
- Klassen, R. M., & Chiu, M. M. (2011). The occupational commitment and intention to quit of practicing and pre-service teachers: Influence of self-efficacy, job stress, and teaching context. *Contemporary Educational Psychology*, 36(2), 114–129.
- Lapadat, J. C., Black, N. E., Clark, P. G., Gremm, R. M., Karanja, L. W., Mieke, L. W., & Quinlan, L. (2010). Life challenge memory work: Using collaborative autobiography to understand ourselves. *International Journal of Qualitative Methods*, 9(1), 77–104.
- Laužackas, R. (2005). *Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- Lukauskienė, D., & Gvildienė, A. (2012). Mokytojo socialinio portreto bruožai profesinio įvaizdžio kontekste. *Studies in Modern Society*, 3(1), 152–161.
- Mayes, C. (2002). The teacher as an archetype of spirit. *Journal of Curriculum Studies*, 34(6), 699–718.
- Marvasti, A. B., & Marvasti, A. (2004). Data analysis. *Qualitative Research in Sociology*, 81–118.
- O'Donovan, O. (2014). *Finding and seeking: Ethics as theology*, 2(2). United States: Wm. B. Eerdmans Publishing.
- Paurienė, G. (2017). *Pedagogų profesinės kompetencijos ugdymas savaiminiu mokymusi*. [Daktaro disertacija]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas
- Piaget, J., & Grigaravičiūtė, A. (2002). *Vaiko kalba ir mąstymas: vaiko logikos tyrinėjimai*. Vilnius: Aidai.
- Pocienė, J. S. (2010). *Ikimokyklinis ugdymas: raida, pedagoginės sistemos*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Pukelis, K. (2004). *Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai: monografija*: Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Pukelis, K. (2007). *Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo D metodika*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Pukelis, K., & Navickienė, L. (2006). Karjeros projektavimas: svarbi efektyvaus nacionalinės kvalifikacijų sistemos funkcionavimo sąlyga. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 12, 36–53.

- Sabaliauskienė, R., Rimkienė, R. (2009). Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga internete: <http://www.kaunas.lt/wp-content/uploads/sites/8/2015/07/kokybiskasankstyvojamziausvaikuugdymas.pdf>
- Tolutienė, G. (2012). Profesinio pašaukimo vaidmuo andragogo veikloje: teorinės ir empirinės paieškos. *Andragogika*, 3, 178–190.
- Tolutienė, G. (2014). Profesinio pašaukimo ir vertybių sąsajos andragogo veiklos aspektu: būsimųjų andragogų požiūris. *Andragogika*, 1, 150–161.
- Vygotsky, L. S. (2004). Imagination and creativity in childhood. *Journal of Russian & East European Psychology*, 42(1), 7–97.
- Vilkaitė, R. (2016). Santykio su autoritetu ir auklėjimo stilių sąsajos. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 5, 1–6.
- Žydžiūnaitė, V. (2011). Baigiamojo darbo rengimo metodologija. *Mokomoji knyga. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija*.

The Relationship Between Childhood Experiences and Pre-School Education Teacher's Choice of Profession

Asta Lapėnienė¹, Deimantė Kvedaravičienė²

¹ Vytautas Magnus University, Academy of Education, S. Daukanto g. 28, LT-44248 Kaunas, Lithuania, asta.lapeniene@vdu.lt

² Vytautas Magnus University, Academy of Education, S. Daukanto g. 28, LT-44248 Kaunas, Lithuania, deimante.kvedaraviciene@gmail.com

Summary

Nowadays teachers preparation context is actual, when government nationwide develops a system of external motivation to choose the profession of pre-school education teacher (paid scholarships, raised salaries, the status of pre-school teachers is equated to the status of a general education teacher). It becomes important to recognize and understand the internal value motives of choosing a pre-school pedagogue's profession. So that after choosing such studies, they would not doubt their choice, and after graduating, they would join the educational community.

In the article is used the collective memory-work method and it is a way to discover the relationship between past events and the present. Past events influence the current experiences of individuals. The profession of pre-school educator often is chosen by those whose learning process has been related to interacting with adults through play. The childhood experiences of teachers allow educational management professionals to learn more about a teacher's strengths, evaluate them, and utilize them to achieve the goals of the educational organization. During the collective memory-work sessions, the relationship between childhood games and current

pedagogical activities became apparent. Teachers tend to realize their childhood games and creative experiences in the current pre-school educational activities. Childhood experiences directly influence the pre-school educator's choice of educational methods, transfer of values, and the creation of an educational environment.

Keywords: *childhood experiences, choice of profession, pre-school education teacher, collective memory-work session method.*

Gauta 2020 09 26 / Received 26 09 2020
Priimta 2020 12 14 / Accepted 14 12 2020